

Julian
BARNES

O istorie a lumii în 10^{1/2} capitole

Ediția a II-a

Traducere din limba engleză
RADU PARASCHIVESCU

NEMIRA

Cuprins

Unu. PASAGERUL CLANDESTIN	7
Doi. MUSAFIRII	48
Trei. RĂZBOAIELE RELIGIOASE.....	88
Patru. SUPRAVIEȚUITOAREA.....	114
Cinci. NAUFRAGIUL.....	158
Șase. MUNTELE.....	194
Șapte. TREI ISTORII SIMPLE.....	231
Opt. CONTRA CURENTULUI!	258
<i>PARANTEZĂ</i>	301
Nouă. PROIECTUL ARARAT	335
Zece. VISUL.....	382
 <i>Nota autorului</i>	 427

Unu

PASAGERUL CLANDESTIN

Monștrii au fost trimiși în cală, la un loc cu rinocerii, hipopotamii și elefanții. Hotărârea de a-i folosi ca balast a fost înțeleaptă, dar vă dați seama ce duhoare domnea pe-acolo. Bărbații nu mai puteau face față ritmului la bucătărie, iar femeile lor, care, în ciuda mirosului de suprafață al parfumului jucăuș ca niște limbi de foc, puteau la fel de rău ca noi, erau mult prea delicate. Așa că, dacă voiam să scăpăm de mizerie, trebuia să punem noi înșine mâna și să facem curățenie. Din două în două luni se trăgea tambuchiul solid de la puntea pupa și li se dădea voie să intre păsărilor-sanitar. Mă rog, la început trebuiau să lase să iasă mirosul (și nu erau foarte mulți voluntari care să se ocupe de aerisire), după care șase sau opt dintre zburătoarele mai puțin mofturoase dădeau

ocol cu prudență tambuchiului cam cu un minut înainte să coboare înăuntru. Nu mai țin minte cum se numeau toate – mai mult, una dintre perechi nici nu mai există –, dar cred că știți la ce mă refer. Ați văzut vreodată hipopotamii cu gurile deschise și niște păsărele vioaie care le scobesc între colți ca niște dentiști scoși din minți? Ei bine, imaginați-vă cam tot așa ceva, însă la o scară mai mare și mai murdară. Nu sunt scârbos din fire, dar până și eu mă cutremuram ori de câte ori dădeam cu ochii de scena de sub punte: un șir de monștri sașii cărora li se făcea manichiura într-un canal de scurgere.

Pe Arcă exista o disciplină strictă, asta e primul lucru care trebuie menționat. Nu semăna câtuși de puțin cu variantele de grădiniță cu care poate că v-ați jucat în copilărie și care înfățișau perechi fericite, ce aruncau priviri vesele pe deasupra balustradei, de la adăpostul confortabil al unor spații curate și frecate cu nădejde. Să nu vă imaginați cine știe ce croazieră pe Mediterana, în care jucam la ruletă pe notele unei muzici languroase și toată lumea se îmbrăca pentru cină; pe Arcă, singurii care au purtat frac au fost pinguinii. Țineți cont că a fost o călătorie lungă și primejdioasă, chiar dacă anumite reguli fuseseră stabilite din vreme. Țineți cont și că am avut la bord întreaga împărăție a animalelor: ia să vă văd, ați fi pus oare ghepardul la un salt distanță de antilopă? Anumite măsuri de securitate au fost inevitabile, așa că am acceptat lacătele duble, inspectarea spațiilor locuite și interdicția de deplasare după ora stingerii. Din păcate însă, au existat de asemenea pedepse și celule folosite pe post de carceră. Cineva de sus de tot a ajuns să fie obsedat de strângerea

de informații, iar anumiți pasageri au acceptat să joace rolul ciripitorilor. Regret că trebuie s-o spun, dar la un moment dat fenomenul a devenit extrem de răspândit. Arca asta a noastră n-a fost deloc o rezervă naturală, ba chiar au existat perioade când a funcționat ca o închisoare ambulantă.

Mă rog, sunt conștient că relatările diferă una de alta. Specia voastră are acea versiune îndelung repetată, care continuă să-i farmece până și pe sceptici, pe când animalele dispun de un compendiu al miturilor sentimentale. Dar asta nu înseamnă că o să zgâlțâie barca, nu? Cu atât mai mult cu cât au fost tratate ca niște eroi și mândria fiecăruia este că își poate identifica arborele genealogic până la Noe însuși. Au fost alese, au suferit, au supraviețuit: e firesc să treacă ușor peste episoadele neconvenabile, să aibă lapsusuri oportune. Eu însă nu sunt constrâns în niciun fel. Nu am fost ales. Mai mult, ca și alte câteva specii, am fost lăsat pe dinafară cu bună știință. Am fost un pasager clandestin, am supraviețuit la rândul meu, am scăpat (coborâtul n-a fost deloc mai ușor decât urcatul la bord) și am înflorit. Mă deosebesc nițel de restul lumii animale, care continuă să organizeze tot felul de întruniri nostalgice: există chiar și un club al curajoșilor de pe mare pentru speciile cărora nu le-a venit să verse niciodată în larg. Când îmi aduc aminte de Călătorie, nu simt nici cea mai mică obligație; recunoștința nu are cum să-mi întunece vederea sau judecata. În relatarea mea puteți avea deplină încredere.

Probabil că ați dedus deja că „Arca” nu a însemnat o singură ambarcațiune. A fost numele pe care l-am dat întregii flotile (doar nu v-ați fi așteptat ca întreaga

împărăție a animalelor să se înghesuie pe ceva care nu avea mai mult de trei sute de coți). Dacă a plouat patruzeci de zile și patruzeci de nopți? Nici vorbă, în cazul ăsta ar fi fost o vară englezească obișnuită și nimic mai mult. Nu, după socotelile mele a plouat cam un an și jumătate. Dacă apele au acoperit pământul o sută cincizeci de zile? Haida-de, în realitate a durat aproape patru ani. Și tot așa. Specia voastră a avut mereu probleme cu datele exacte. În cazul ăsta, o pun pe seama bizarei obsesii pe care o aveți în legătură cu multiplii de șapte.

La început, Arca a constatat în opt vase: galionul lui Noe, care remorcasse vasul cu provizii, apoi patru ambarcațiuni puțin mai mici, având fiecare drept căpitan pe unul dintre fiii lui Noe, iar în spatele lor, la o oarecare distanță (dat fiind că familia avea superstiția bolilor), vasul-spital. Cel de-al optulea vas a furnizat un mister de scurtă durată: micuța și cutezătoarea ambarcațiune cu decorațiuni filigranate din lemn de santal pe toată pupa s-a deplasat în imediata apropiere a arcei lui Ham. Dacă te duceai la bordul de sub vânt, te întâmpinau câteodată parfumuri ciudate și amețitoare, iar uneori, noaptea, când furtuna se domolea, auzai o muzică sprintară și râsete stridente – niște sunete surprinzătoare pentru noi, întrucât presupuseserăm că soatele tuturor fiilor lui Noe erau în siguranță la bord. Totuși, această barcă veselă și înmiresmată n-a fost destul de solidă: s-a scufundat din cauza unei vijelii iscate din senin, iar Ham a rămas pe gânduri câteva săptămâni după aceea.

Următoarea pierdere a fost cea a vasului cu provizii, dispărut într-o noapte fără stele, după ce vântul se opri și nu se mai vedea la trei metri în jur. Dimineața, în

Libris

urma vasului amiral al lui Noe rămăseseră doar câțiva metri dintr-un pălimar ros de posesorul unor incisivi ascuțiți și al abilității de a se cățăra pe funiile ude. Pot să vă spun că măsurile au fost dure; se prea poate să fi fost prima situație în care una dintre specii s-a trezit azvârlită peste bord. La nu mult după aceea a dispărut și vasul-spital. Au existat bănuieli murmurate potrivit cărora cele două evenimente ar fi fost legate între ele, iar soața lui Ham – care nu excela defel la capitolul cumsecădenie – se hotărâse să se răzbune pe animale. Se părea că acele cuverturi brodate la care migălise toată viața se scufundaseră odată cu vasul cu provizii, însă nu s-a găsit nicio dovadă că așa a fost.

Cu toate acestea, cel mai mare rău a fost de departe pierderea lui Varadi. Probabil că-i cunoașteți pe Ham, pe Sem și pe celălalt, al cărui nume începe cu I¹; însă de Varadi n-ați auzit, nu? A fost cel mai tânăr și cel mai puternic dintre fiii lui Noe, ceea ce bineînțeles că nu i-a atras prea multe simpatii în sânul familiei. De asemenea, avea simțul umorului – sau cel puțin râdea foarte mult, iar asta e de obicei o dovadă solidă în cazul speciei voastre. Da, Varadi era întotdeauna vesel. Putea fi văzut pe puntea pupă, plimbându-se țănoș cu câte un papagal pe fiecare umăr sau bătându-le afectuos pe spinare pe animalele care răspundeau printr-un mormăit de apreciere, și se spune că pe arca lui lucrurile se desfășurau fără tirania absolută de pe celelalte bărci. Ce folos! Într-o dimineață ne-am trezit și am văzut că vasul lui Varadi dispăruse, ducând cu el o cincime din împărăția

¹ Este vorba de Iafet (n. tr.).

Libris
Respect pentru oamenii și cărțile

animalelor. Cred că v-ar fi plăcut, bunăoară, să dați cu ochii de simurg, cu căpșorul lui argintiu și coada aceea ca de păun, numai că pasărea cuibărită în Pomul Cunoașterii a fost la fel de neputincioasă în fața valurilor ca bietul guzgan vărgat. Frații mai mari ai lui Varadi au pus totul pe seama nepriceperii în ale navigației, au spus că Varadi petrecuse prea mult timp fraternizând cu dobitoacele și chiar au sugerat că ar fi putut fi vorba de pedeapsa lui Dumnezeu pentru o năzbâtie neînsemnată, pe care o săvârșise pe când era un copil de optzeci și cinci de ani. Însă oricare ar fi fost adevărul despre dispariția lui Varadi, a fost o pierdere grea pentru specia voastră. Genele lui v-ar fi fost de mare ajutor.

Din punctul nostru de vedere, întreaga poveste a Călătoriei a început când am fost invitați să ne prezentăm într-un anumit loc, la o anumită oră. Așa au arătat primele informații legate de acest plan. Nu știam nimic despre fundalul politic. Mânia lui Dumnezeu față de propria sa creație a fost o noutate pentru noi și ne-am văzut amestecați în toată tărășenia fără să vrem. Nu noi trebuia să fim arătați cu degetul (sper că nu credeți povestea aia cu șarpele, nu? – a fost doar propaganda înversunată a lui Adam); cu toate acestea, și pentru noi consecințele au fost la fel de dure: fiecare specie a fost rasă de pe fața pământului, în afară de o pereche care urma să se reproducă mai târziu și care avea să fie trimisă în larg sub comanda unui escroc bătrân, alcoolic și care intrase, pare-mi-se, în al șaptelea secol de viață.

În felul ăsta a mers vorba, dar, în mod tipic, nu ni s-a spus adevărul. Chiar v-ați închipuit că în apropierea palatului lui Noe (o, nu, nu era câtuși de puțin sărac

Libris

Noe al nostru) sălășluia câte un exemplar de nădejde din fiecare specie de pe pământ? Să fim serioși. Nu, au fost obligați să dea un anunț și pe urmă să aleagă cea mai bună pereche dintre cele care se prezentau la selecție. Și fiindcă n-au vrut să producă panică generală, au anunțat o întrecere pe perechi – un fel de concurs de frumusețe și inteligență, combinat cu ceva de genul Darby și Joan – și le-au spus competitorilor să se prezinte la ușa lui Noe într-o anumită lună. Vă dați seama ce probleme au apărut. În primul rând, nu toată lumea are o fire concurențială, așa că poate nu și-au făcut apariția decât cei mai temerari și mai însetați de glorie. Animalele care n-au fost suficient de istețe ca să citească printre rânduri și-au zis că nu le interesa să câștige o croazieră de lux pentru doi cu toate cheltuielile plătite și au spus nu, mulțumesc. Pe de altă parte, Noe și ai lui au pierdut din vedere că unele specii hibernează într-o anumită perioadă a anului, ca să nu mai spunem că – lucru la mintea cocoșului – unele animale se deplasează mai încet decât altele. A existat, de pildă, un leneș destins din cale-afară – o creatură minunată, v-o spun cu toată convingerea – care nici n-a apucat să se dea jos din copac și a dispărut sub apele dezlănțuite de răzbunarea divină. Cum se cheamă chestia asta, selecție naturală? Eu i-aș zice incompetență profesională.

Pregătirile, dacă e să fim sinceri, au decurs catastrofal. Noe a rămas în urmă cu construirea arcei (situația s-a înrăutățit când meșterii și-au dat seama că nu existau destule cușete ca să încapă și ei la bord), iar rezultatul a fost atenția insuficientă față de trierea animalelor. Prima pereche sosită și prezentabilă în sensul normal al

cuvântului era admisă – cam acesta a fost sistemul, ceea ce a însemnat o analiză mai mult decât superficială a pedigreeului. Și bineînțeles că, deși au spus că vor primi câte două exemplare din fiecare specie, când s-a trecut la fapte... Unele creaturi pur și simplu Nu Au Fost Dorite în Călătorie. Așa s-a întâmplat și cu noi, de aceea a trebuit să ne furișăm la bord în clandestinitate. În plus, au fost nenumărate animale care dețineau toate argumentele pentru a fi specii separate și cărora li s-a refuzat accesul. Nu, li s-a spus, deja aveam două din specia voastră la bord. Ce mai contează câteva inele în vârful cozii sau două-trei smocuri de păr pe spinare? Vă avem deja. Ne pare rău.

Au existat animale minunate, care au sosit fără pereche și au trebuit oprite să urce, familii care au refuzat să se despartă de pui și au preferat să moară împreună, examene medicale care adeseori s-au dovedit brutal de indiscrete, și cât a fost noaptea de lungă în aer s-au ridicat vaierele celor respinși de pe fortăreața lui Noe. Vă puteți închipui atmosfera care a marcat explicațiile legate de motivele pentru care am acceptat să participăm la această șaradă impropriu numită concurs? După cum probabil că vă dați seama, a existat o mare doză de gelozie și de comportamente necorespunzătoare. Câteva dintre speciile mai nobile au luat efectiv calea codrului, refuzând să supraviețuiască în condițiile jignitoare oferite de Dumnezeu și Noe, și preferând dispariția sau valurile. S-au rostit cuvinte aspre și invidioase la adresa peștilor, batracienii au început să fie din ce în ce mai infatuați, iar păsările s-au trezit exersând rămânerea în aer cât mai mult cu putință. Din când în când, diverse

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

tipuri de maimuțe au fost surprinse încercând să construiască niște plute primitive doar pentru ele. Într-una dintre săptămâni a apărut o formă misterioasă de toxinfecție alimentară în Spațiul Aleșilor, iar pentru câteva dintre speciile mai puțin robuste procesul de selecție a trebuit să fie reluat.

Au existat momente când Noe și fiii lui și-au ieșit din minți. Poftim? Nu se potrivește cu versiunea voastră? Vi s-a dat de înțeles mereu că Noe era înțelept, drept și cu frica lui Dumnezeu, în vreme ce eu l-am descris deja ca pe un panglicar bătăran și bețiv? Cele două puncte de vedere nu sunt total incompatibile. Priviți altfel lucrurile: Noe a fost rău, dar *trebuia să-i vedeți pe ceilalți*. Pe noi nu ne-a surprins că Dumnezeu s-a decis să-i măture de pe fața pământului; singura nedumerire e că a acceptat totuși să păstreze câteva exemplare din această specie care, odată creată, și-a făcut de rușine creatorul.

Uneori, Noe devenea isteric și intratabil. Arca rămăsese în urmă, meșterii trebuiau biciați, sute de animale își făcuseră culcușul în aer liber pe lângă palatul lui și nu știa nimeni când aveau să înceapă ploile. Dumnezeu nu i-a dat o dată precisă. Ne uitam la nori în fiecare dimineață: avea să vină un vânt dinspre asfințit, aducând ploile ca de obicei, sau urma să avem parte de potopul abătut asupra-ne de Dumnezeu dintr-o direcție neprevăzută? Pe măsură ce vremea se înrăutățea, au crescut posibilitățile de revoltă. Unii dintre cei respinși voiau să rechiziționeze Arca și să se salveze, alții aveau de gând s-o distrugă total. Animalele mai speculative au început să propună alte criterii de selecție, înlocuind factorul

numeric și preferând dimensiunile sau capacitatea de-a fi de folos, însă Noe a refuzat cu aroganță negocierile. Era un om care avea micile lui teorii și căruia nu-i trebuiau altele.

În timp ce construirea flotei se apropia de faza finală, s-a pus problema pazei sale permanente. Au existat multe încercări de furișare clandestină. Un meșter a fost descoperit într-o zi pe când făcea o gaură în podeaua vasului cu provizii. Au fost văzute și imagini jalnice: un elan tânăr agățat de parapetul arcei lui Ham, mai multe păsări care încercau să străpungă în picaj plasa de protecție și așa mai departe. Dacă erau descoperiți, pasagerii clandestini erau uciși imediat; însă nici aceste spectacole publice n-au reușit să-i descurajeze pe cei disperați. Vă pot spune cu mândrie că specia noastră a urcat la bord fără mită și fără violență; ce-i drept, suntem mult mai greu de depistat decât elanii tineri. Cum am izbutit? Am avut un înaintaș vizionar. Pe când Noe și fiii lui percheziționau fără menajamente animalele care străbăteau pasarela, plimbându-și mâinile aspre pe blana sau pe lâna suspect de mițoasă a unora și efectuând una dintre formele primare și complet neigienice de examinare a prostatei, noi trecuserăm deja pe sub ochii lor și ne găsiserăm un adăpost sigur. Unul dintre tâmplarii vasului ne-a dus la destinație, fără măcar să-și dea seama ce făcea.

Timp de două zile, vântul a bătut simultan din toate direcțiile, iar pe urmă a început să plouă. Apa se prăvălea din cerul înfuriat ca să curețe lumea păcătoasă de dedesubt. Stropi mari explodau pe punte ca niște ouă de porumbel. Reprezentanții triați ai fiecărei specii au fost scoși din Spațiul Aleșilor și duși în arca pregătită